

"Val més sensibilitzar la ge

Quines característiques té el comitè de Bioètica de la UNESCO?

—És l'únic comitè internacional de bioètica del món. La seva creació va ser idea de Frederic Mayor, que és bioquímic i molt sensibilitzat per aquesta qüestió. Els camps de treball de la UNESCO —educació, ciència, cultura— formen la base de la reflexió en bioètica. El comitè és una mena de petit parlament de bioètica, perquè té membres de tot el món. Serveix per a bescanviar informació, idees o experiències entre països que pertanyen a cultures i nivells econòmics molt diferents.

—Quines funcions té?

—Sobretot treballem en una perspectiva nord-sud. Als països on hi ha els centres de recerca es parla molt de bioètica, perquè tenen accés a tècniques de reproducció assistida i ara comencen a practicar la teràpia genètica. Però als països menys rics se'n parla menys, tot i que també els afecta. La genètica no es pot aturar a les fronteres dels països rics. La segona missió és de promoure accions de sensibilització entre el públic i en els sistemes d'ensenyament. I la tercera missió és d'elaborar una convenció internacional sobre el genoma humà, la recerca que proporciona el mapa dels cromosomes humans i de tota la seqüència dels gens.

—Els científics voldrien menys límits a la recerca?

—Tota aquesta reflexió sobre bioètica va sorgir dels científics mateixos, impressionats pel poder que començaven a tenir. Sobretot després del naixement de l'enginyeria genètica, que permet de manipular els éssers vivents. El 1975 va tenir lloc la conferència d'Azilomar, que demanava una moratòria en la recerca, una reflexió sobre els riscos i un reflexió ètica sobre l'home. Els investigadors demanen regles per a saber què fer, perquè les eleccions ultrapassin els termes de la recerca o de la medicina. Són problemes més socials i culturals que no pas científics o mèdics.

—Però també hi ha actituds molt diferents, des dels qui només veuen beneficis als qui abandonen la recerca.

—La comunitat de científics és heterogènia, diversa, com la societat mateixa. N'hi ha que són d'un científicisme ferotge, i n'hi ha que són una mica apocalíptics quant als efectes. Parlo de posicions extremes, però els científics pertanyen a la societat i les seves opinions reflecteixen les mateixes que hi ha al carrer.

—Què opina sobre l'actitud del Vaticà?

—Hi ha una Acadèmia Pontifical científica, en què participen investigadors de tot el món.

Noëlle Lenoir és una jurista francesa que presideix el Comitè de Bioètica de la UNESCO. En aquesta entrevista destaca la importància que la reflexió sobre genètica i qüestions annexes té per al futur de la societat i per a evitar unes diferències entre nord i sud més grans encara.

És cert que sobre la sexualitat l'Església té unes posicions ben conegudes. Però també em penso que s'interessa per allò que pot aportar la recerca. No es tracta només de sexualitat o de família, sinó també del principi de solidaritat, al qual l'Església és molt sensible. Si s'arriben a eradicar les malalties, cal que el progrés terapèutic arribi a tot el planeta. No es tracta només de procreació. El que sí que vull dir és que el comitè té en compte tots els corrents religiosos oficials al món: cristians, musulmans, jueus, budistes, agnòstics, etcètera.

—Es difícil d'arribar a un consens?

—És difícil i, per això mateix, molt interessant. A la base d'una organització internacional hi ha el respecte del pensament dels altres. D'això, se'n diu tolerància. A més, la bioètica va cada vegada més unida al concepte de drets de l'home, i es tracta d'actuar sense afectar la dignitat humana, la igualtat, la solidaritat. Malgrat les diferències culturals, bé es va elaborar la declaració universal dels Drets de l'Home, l'any 1948.

—Però això no fa que a molts països no es respectin els drets humans...

—És cert, però això no es passa només en el pla internacional. A tots els països hi ha lleis que són més respectades o menys. Cal relativitzar l'impacte que tindrà el dret sobre la societat. Montesquieu deia que era millor d'actuar per costums que no pas decretar lleis. Més val sensibilitzar la gent, educar-la en el respecte als altres, que no pas decretar lleis que potser no seran respectades. Això no vol dir que no calgui esforçar-se a imposar les idees dels drets de l'home a tot el món. I crec que, malgrat guerres i conflictes, els drets humans són cada vegada més importants per a conservar la pau.

—Què opina el comitè de l'extensió de les tècniques de reproducció assistida a dones menopàusiques o a parelles homosexuals?

—El nostre comitè no tracta d'aquests fets tan lligats, sobretot, als països rics. Ara ens ocupem de la gran recerca en genètica de poblacions, conduïda per Cavalli-Sforza, dels testos de detecció genètica de malalties, que afecten tots els països i que són tant un factor d'alliberament com de coacció, i dels beneficis terapèutics dels avenços que aprofiten els països menys rics.

—Però que pot dir sobre les tècniques de reproducció assistida?

—A Europa, quant a legislació, hi ha dues menes de països. N'hi ha que posen en primer lloc la noció de llibertat de l'individu, amb la idea que tota dona ha de poder accedir en con-

...t que no pas elaborar lleis"

CARME PUÉRTOLAS

dicions garantides a les tècniques de reproducció assistida. En canvi Alemanya, on la concepció de l'ésser humà és intocable, potser pel record del nazisme, limita molt les possibilitats d'accés a la reproducció assistida. Però, per damunt d'aquestes diferències, sempre es posa en primer lloc el concepte de dignitat de l'home.

—*I s'arribarà a una legislació comuna?*

—Crec que s'hi arribarà; la competència en matèria de salut és reconeguda al tractat d'Unió Europea. Abans n'era exclosa. Tot això es reflectirà en uns principis mínims pactats, però no pas a curt termini.

—*Donen els mitjans de comunicació una imatge sensacionalista d'aquestes qüestions?*

—Totes les qüestions que afecten el naixement, la vida, la mort, la sexualitat, els nens, són molt emocionals, i això afecta la informació en bioètica i en salut en general. Crec que la cosa interessant seria que els periodistes estiguessin sensibilitzats i tinguessin una formació en aquests temes. Ells tenen una responsabilitat molt gran. Però, aquesta informació, no la realitzen només periodistes especialitzats i cal formació en aquests temes que ja pertanyen al gran públic.

—*Els grans avenços generen desconfiances, pors. Hi ha moltes tècniques, avui polèmiques, que dintre d'un temps seran tingudes per ben normals?*

—Certament. Tots els grans descobriments científics han estat com un xoc. La història de les ciències i de la medicina és plena de descobriments que han xocat amb concepcions tradicionals. Però ara hi ha un salt qualitatiu, perquè es comença a intervenir sobre l'ésser vivent, tenim un poder sobre l'esdevenidor del planeta. Som al límit de l'avenç de la civilització, de l'eradicació de la malaltia, però també de l'autodestrucció. La bioètica ha de preocupar-se de tots aquests temes.

—*Són qüestions per als experts o es poden sotmetre a referèndum?*

—A Suïssa han fet consultes i hi han inclòs disposicions sobre bioètica, que són molt severes. Però Suïssa és un cas especial.

Crec que la bioètica és un tema de la societat i no es pot deixar als experts. Com deia un filòsof francès, en matèria d'eleccions de la societat els experts no en saben més que els altres. Per això és indispensable que els mitjans vagin amb peus de plom, perquè han esdevingut la primera font d'informació. Cal saber, si més no, de què parlen. No és un problema d'experts, però cal estendre el coneixement sobre la matèria.

"Som al límit de l'avenç de la civilització, de l'eradicació de la malaltia, però també de l'autodestrucció. La bioètica ha d'ocupar-se de tots aquests temes."

—*I pot accentuar les diferències entre primer i tercer món?*

—Crec que ara hi ha una gran rasa. Si volem evitar explosions cal repartir el coneixement amb els països menys rics. Crec que, des d'un punt de vista moral, però també de preservació de la pau, la tasca del comitè UNESCO és de fer al més equitatiu possible el desenvolupament dels països en el camp de la recerca genètica. Els països menys desenvolupats potser no són un mercat prou atractiu per a la indústria farmacèutica, però això no és tan sols un problema humanitari, és un problema de manteniment de la pau.

Xavier Duran